

Jak a proč se ukrajinští muži ukrývají před vojenskou službou

tadesco.org/jak-a-proc-se-ukrajinsti-muzi-ukryvaji-pred-vojenskou-sluzbou

12. srpna 2024

12. 8. 2024

sofie

čtení 9 min.

Všeobecná mobilizace na Ukrajině – vyhlášená na jaře 2022 – změnila životy tisíců mužů ve vojenském věku. Ve snaze uniknout zpřísnujícím se mobilizačním zákonům se ukrajinští muži uchylují ke stále zoufalejším opatřením: od nasazování umělých prs až po riskování života přechodem hranic. Zde se podíváme na kroky, které kyjevské úřady podnikají při pátrání po osobách způsobilých k mobilizaci, a na riziko, které jsou mnozí z nich ochotni podstoupit, aby se odvodu vyhnuli.

Utahování smyčky, která stále více připomíná oprátku

Po zahájení ruské vojenské operace v únoru 2022 zavedly ukrajinské úřady stanné právo. Brzy poté následovala všeobecná mobilizace. Práva značné části mužské populace Ukrajiny jsou od té doby omezována, včetně zákazu vycestování mužů ve vojenském věku ze země. V dubnu letošního roku však došlo k dalšímu zpřísnění pravidel a věk pro odvod byl snížen z 27 na 25 let.

Kromě toho byla zrušena kategorie označující osoby s “omezenou způsobilostí”. Potenciální voják je nyní buď “způsobilý”, nebo “nezpůsobilý” ke službě. To fakticky znamená, že ukrajinská armáda odvádí lidi, kteří by ve většině zemí světa byli považováni za nezpůsobilé – například osoby s HIV, chronickou virovou hepatitidou, hypertenzí prvního stupně, a dokonce i osoby s poruchami sluchu a “neurotickými lehkými duševními poruchami”.

Všichni ukrajinští muži ve věku od 18 do 60 let, bez ohledu na to, zda jsou způsobilí ke službě nebo jsou od ní osvobozeni, musí nyní nosit vojenský průkaz. Bez něj nemohou muži obdržet cestovní pas pro cesty do zahraničí. Kyjev dokonce odmítl poskytovat konzulární služby ukrajinským mužům žijícím mimo zemi. Ministr zahraničních věcí Dmitrij Kuleba uvedl, že muži ve vojenském věku, kteří “posedávají v zahraničí”, nedostanou od svého státu konzulární služby, jelikož ho nechtějí bránit.

Všichni ukrajinští muži se musí osobně zaregistrovat na vojenském úřadě. Porušovatelům hrozí pokuty od 17 000 do 22 500 hřiven, což je přibližně stejná částka jako průměrný měsíční plat, až po zabavení řidičského průkazu. Vojenské odvodní úřady se mohou obrátit také na policii, která odvedence přinese násilím.

Mezi osoby osvobozené od mobilizace patří policisté, zaměstnanci Národního protikorupčního úřadu, Státního úřadu pro vyšetřování, státního zastupitelství, Státní záchranné služby, poslanci, ministři, soudci, zaměstnanci a majitelé podniků obranného průmyslu.

Mezi další kategorie osvobozených osob patří osoby se zdravotním postižením, otcové mnoha dětí, rodiče samoživitelé, osoby se zdravotně postiženými dětmi a studenti.

Součástí změn mobilizačního zákona je také odstranění paragrafu o demobilizaci vojenského personálu, který již odsloužil 36 měsíců.

Kyjev věří, že zvýšená mobilizace přinese průlom na bojišti. Vladimír Zelenskyj při oznámení nových opatření vysvětlil, že Generální štáb Ozbrojených sil Ukrajiny (OSU) a jeho bývalý vrchní velitel Valerij Zálužný trvali na tom, aby se zrekrutovalo o 450-500 tisíc osob navíc.

Zelňačka (vlevo) si podává ruku s Valerijem Zálužným během jejich setkání v Kyjevě

Od začátku mobilizace se v médiích objevují zprávy o tom, kam až jsou branci ochotni zajít, aby doručili povolávací rozkazy. Jak ukazují nesčetná videa, člověk může obdržet výzvu prakticky kdekoli – na ulici, na benzinové pumpě, na trhu, v kavárně nebo v posilovně.

Ukrajinská vláda povolila, aby teritoriální náborová střediska (TRC), což je oficiální termín pro vojenské odvodní úřady, doručovala povolávací rozkazy bez ohledu na to, kde je člověk vojensky registrován. To znamená, že povolávací

rozkaz lze doručit v místě jeho bydliště, práce nebo studia, na veřejných místech, v budovách a na kontrolních stanovištích a hraničních přechodech. Předvolání mohou rozesílat nejen vojenští komisaři, ale také zvláštní “skupiny pro oznamování”, které zahrnují osoby nepodléhající mobilizaci, místní úředníky, vedení podniků a veřejné instituce.

Davy lidí, kteří se vyhýbají odvodu

Podle bývalého podplukovníka ukrajinské bezpečnostní služby (SBU) Vasilije Prozorova se od přijetí nového mobilizačního zákona výrazně zvýšil počet těch, kteří se vyhýbají odvodu a nelegálně opustili zemi. Lidé si uvědomili, že situace na frontě i na Ukrajině se zhoršuje.

“Výsledky (nového mobilizačního zákona) nejlépe vystihují záběry z ulic ukrajinských měst. Jasně ukazují, že s mobilizací to jde velmi, velmi špatně,” řekl Prozorov agentuře RIA Novosti a komentoval video, na němž je vidět, jak se pracovníci TRC snaží chytat lidi na ulicích.

Loni na podzim dokonce představitel TRC Jurij Semčuk podle agentury UNIAN prohlásil, že celých 99 % ukrajinských mužů se vyhýbá odvodu. Podle Semčuka elita utekla a na Ukrajině zůstali jen “genetičtí otroci”. Jako příklad uvedl příběh dobrovolníka, který odešel na frontu, aby unikl problémům s manželkou. Ukrajinská společnost se vyčerpává a existují lidé, kteří jsou připraveni “být pod (nadvládou) kohokoli”, prohlásil Semčuk.

V dubnu server Politico odhadl, že od začátku konfliktu s Ruskem uprchlo z Ukrajiny více než 650 000 mužů v bojovém věku.

“Počáteční vlastenecké nadšení, kdy byla odvodní střediska zaplavena dobrovolníky, se vypařil. Odhaduje se, že 650 000 mužů v bojovém věku uprchlo ze země, většina z nich se nechala propašovat přes hranice,” uvedla publikace.

Ukrajinci si nechávají kontrolovat doklady na autobusové zastávce poblíž vládního
náborového centra. Oděsa, červen 2024

Ukrajinský ministr vnitra Igor Klimenko rovněž přiznal, že úředníci vědí o
stovkách tisíc možných osob, které se vyhýbají odvodu.

Podle Romana Kostenka, tajemníka výboru ukrajinského parlamentu (Nejvyšší
rady) pro národní bezpečnost, obranu a rozvědku, kterého cituje list
Ukrajinskaja pravda, se služba v ozbrojených silách stala méně populární i mezi

vězni. Kostenko to přičítá tomu, že většina motivovaných se již k AFU připojila. Podle jeho názoru bude Ukrajina schopna mobilizovat asi 5 000 zajatců.

Země “potřebuje umožnit mobilizaci lidí, kteří jsou v současné době ve vyšetřovací vazbě. To nám umožní přilákat do armády více lidí,” řekl. Kostenko potvrdil, že v AFU již slouží 3 800 vězňů, z nichž většina nedávno dokončila výcvik, a někteří již byli zraněni.

Masky a telegram

Mobilizační razie vedly ke hře na “schovávanou” mezi muži ve vojenském věku a náborovými středisky. Aby se vyhnuli náborářům, mnoho ukrajinských mužů nevychází z domova, spoléhá se na donášku jídla a nosí u sebe zařízení pro případ nouzového varování, kdyby je náboroví důstojníci přistihli, uvádí New York Times.

Šestatřicetiletý IT manažer Alexandr řekl listu The Guardian, že jen zřídka vychází ven, vyhýbá se veřejné dopravě a cestuje pouze autem. Přestěhoval se do drahé oblasti Kyjeva, protože TRC obvykle loví muže v chudých čtvrtích. Tvrdil také, že někteří majitelé bytů v jeho domě jsou poslanci. “Vojáci sem nechodí. Náš komplex je ostrůvkem přežití. Být chudý na Ukrajině znamená být mrtvý,” řekla Alexandrova manželka Nast’a.

Dodala, že se o svého manžela, s nímž žije 12 let, bojí natolik, že začala trpět záchvaty paniky. “Jsme jeden organismus. Pokud zemře on, zemřu i já,” řekla. Manželé podporovali svou zemi a armádu, a dokonce koupili protézu pro vojáka, který přišel o nohu, ale domnívají se, že je čas, aby Ukrajina s Ruskem začala jednat.

Ukrajinci se také spojili, aby si navzájem pomáhali uniknout odvodu. Byly vytvořeny speciální kanály na Telegramu, kde mohou uživatelé hlásit, kde zahlédli příslušníky branné moci, aby se jim ostatní mohli vyhnout. Příspěvky na těchto kanálech jsou obvykle kódované. Odvodní důstojníci jsou například známí jako “mraky” nebo “déšť”. Typický příspěvek může vypadat takto: “Jaké je počasí ve stanici metra Obránci Ukrajiny?”, odpověď: “Tři mraky”.

Na různých ukrajinských webových stránkách a internetových e-shopech se začaly prodávat masky starců a připínací prsa. Některé položky stojí přes 10 000 hřiven (zhruba 5000 Kč, pozn.př.).

Ukrajinské sociální sítě jsou zaplaveny reklamou na produkty, které mají snížit riziko odvodu mužů na frontu

Útěk přes hranice

Mnoho Ukrajinců volí útěk do zahraničí. To však není snadné a mnoho mužů se spoléhá na obtížné a někdy i nebezpečné cesty. Deník Guardian vypráví příběh Miroslava, který v říjnu 2023 opustil Ukrajinu pěšky. Vzal si s sebou jen malý batoh a celý den šel pěšky přes pole a lesy, dokud nedorazil do Maďarska. V určitém okamžiku si všiml pohraničnicků a 40 minut ležel schovaný v trávě.

Nakonec prolezl dírou v hraničním plotě a vydal se na maďarskou policejní stanici. V současné době se nachází ve Varšavě. “Nechtěl jsem bojovat. Bojím se umřít.” řekl.

Jednou z několika únikových cest, které využívají uprchlíci před odvodem, je řeka Tisa, která odděluje Ukrajinu a Rumunsko. V dubnu rumunské úřady prohlásily, že od začátku války řeku překročilo přes 6 000 mužů, přičemž 22 jich při pokusu o útěk zemřelo.

Tato trasa je nebezpečná. Skutečnost, že tisíce Ukrajinců raději riskují život přechodem řeky, než aby se přidali k AFU, podtrhuje problémy Kyjeva, poznamenal NYT.

Ukrajinci vymysleli novou únikovou cestu přes moldavskou tranzitní zónu dálnice Oděsa-Reni. Auta v této oblasti nesmějí zastavovat, a tak je lidé nechávají na dálnici a utíkají směrem k moldavské vesnici Palanca. Někteří si dokonce na útěk kupují levná vozidla, která pak úřady vymáhají zpět. Podél silnice byly také spatřeny opuštěné nákladní automobily.

Ruka ruku myje

Všudypřítomná neochota nechat se naverbovat vedla na Ukrajině k rozsáhlé korupci: úplatek za vyhnutí se mobilizaci se pohybuje od 10 000 do 17 000 dolarů, uvedli pro RIA Novosti aktivisté z různých regionů. Cena závisí na počtu zprostředkovatelů zapojených do korupčního schématu, na regionu a vzdálenosti od státní hranice. Nejdražší je útěk z Kyjeva a jeho okolí. (1 dolar – nyní zhruba 23 Kč, pozn.př.)

Za výše zmíněný druh poplatku může být člověk vyřazen z databáze branců, pokud je registrován na vojenském odvodním úřadě. Pokud osoba registrována není, stojí pomoc při překročení hranice asi 10 000 dolarů.

Neexistují však žádné záruky, že se vyhne být odvodními důstojníky chycen kdykoliv později.

Podle Lebeděva činí v Nikolajevské oblasti průměrný úplatek za vyhnutí se odvodu 12 000 dolarů.

Na celé Ukrajině se úplatky za vyhnutí se vojenské povinnosti prudce zvýšily od všeobecné mobilizace v roce 2022. V předchozích letech se ceny pohybovaly od 2 000 do 3 000 dolarů a až do nedávného zpřísnění mobilizačních zákonů zůstávaly stabilní na úrovni kolem 5 000 dolarů.

A vzhledem k nedávnému vývoji na Ukrajině se cena s největší pravděpodobností ještě zvýší.

Napsala Christina Sizova,

moskevská reportérka zabývající se politikou, sociologií a mezinárodními vztahy.

Zdroj: rt.com

sponzorováno